

Αναπτύσσοντας τη μάθηση για την κοινωνική προσφορά με την υποστήριξη των ΤΠΕ

Κατερίνα Βίγκου¹, Βασίλης Μακράκης²,
vigkou@gmail.com, makrakis@edc.uoc.gr

¹Δασκάλα, Υπ. Διδάκτωρ ΠΤΔΕ Πανεπιστημίου Κρήτης

²Καθηγητής ΠΤΔΕ Πανεπιστημίου Κρήτης

Έδρα UNESCO ΤΠΕ στην Εκπαίδευση για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη

Περίληψη

Η παρούσα εισήγηση παρουσιάζει την ανάπτυξη της μάθησης για την κοινωνική προσφορά (ΜΚΠ) με την υποστήριξη των ΤΠΕ στο μάθημα «ΤΠΕ για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη» του ΠΤΔΕ του Πανεπιστημίου Κρήτης. Περιλαμβάνει μία σύντομη ανασκόπηση για την προβληματική της έρευνας, την εννοιολόγηση της ΜΚΠ και τη θεωρητική σύνδεσή της με τις μεταβλητές της έρευνας καθώς και τα αποτελέσματα ενός μέρους της έρευνας, με τη συμμετοχή 162 φοιτητών/-τριών του ΠΤΔΕ Κρήτης. Τα αποτελέσματα δείχνουν αλλαγές που μπορούν να συνεισφέρουν στη μάθηση και τη διδασκαλία για ένα βιώσιμο μέλλον.

Λέξεις κλειδιά: μάθηση για την κοινωνική προσφορά (ΜΚΠ), τεχνολογίες της πληροφορίας και επικοινωνίας (ΤΠΕ), εκπαίδευση για τη βιώσιμη ανάπτυξη (ΕΒΑ)

Εισαγωγή - Προβληματική της έρευνας

Η οικονομική κρίση σε συνδυασμό με την προβληματική δομή και λειτουργία του ελληνικού κράτους έχουν ως συνέπεια την αύξηση της ανεργίας και των αυτοκτονιών, της ανασφάλειας και του κοινωνικού αποκλεισμού. Συνθήκες αβεβαιότητας και επισφάλειας παρατηρούνται στις ιδιαίτερες αυτές συγκυρίες που συνδιαμορφώνουν η οικονομική κρίση σε συνδυασμό με την αδυναμία της πολιτείας ή/και των πολιτών να προσδιορίσουν μια έξοδο από αυτήν. (Μπούρας & Λυκούρας, 2011; Πουλόπουλος, 2012) Όπως η Κοπάνου (2012) παρατηρεί, καθώς αυτή η οικονομική κρίση βαθαινει, η έννοια του εθελοντισμού φαίνεται να αποκτά πιο ευρύ περιεχόμενο. Η ίδια αναφέρει χαρακτηριστικά ότι: “Ο εθελοντισμός αποτελεί σήμερα μια μεγάλη δύναμη ελπίδας για τον σύγχρονο κόσμο”. Ο εθελοντισμός όμως συνδυαζόμενος με τη μάθηση είναι μια πρόκληση που αποκτά ιδιαίτερο ενδιαφέρον στο πλαίσιο της εκπαιδευτικής διαδικασίας. Στη χώρα μας, ο συνδυασμός αυτός δεν έχει αναπτυχθεί στα προγράμματα σπουδών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και για τα παιδαγωγικά τμήματα, ιδιαίτερα, αποτελεί μια αναγκαιότητα και αναπόσπαστο μέρος της εκπαίδευσης των αυριανών εκπαιδευτικών για την οικοδόμηση μιας βιώσιμης κοινωνίας.

Εννοιολόγηση

Ο συνδυασμός του εθελοντισμού με τη μάθηση εναρμονίζεται στη Μάθηση για την Κοινωνική Προσφορά (service-learning), η οποία παρουσιάζεται στην παρούσα εργασία. Ο ορισμός της Μάθησης για την Κοινωνική Προσφορά (ΜΚΠ), όπως δίνεται από το National Service-Learning Clearinghouse (χ.χ.) είναι ο εξής: Η Μάθηση για την Κοινωνική Προσφορά (ΜΚΠ) συνδυάζει την εργασία για την κοινωνία με την μάθηση με τέτοιο τρόπο, ώστε να ωφελούνται και ο μαθητής (προσωπικό επίπεδο), αλλά και η κοινότητα (κοινωνικό επίπεδο).

Π. Αναστασιάδης, Ν. Ζαράνης, Β. Οικονομίδης & Μ. Καλογιαννάκης, (Επιμ.), *Πρακτικά 9^{ου} Πανελληνίου Συνεδρίου με Διεθνή Συμμετοχή «Τεχνολογίες της Πληροφορίας & Επικοινωνιών στην Εκπαίδευση»*. Πανεπιστήμιο Κρήτης, Ρέθυμνο, 3-5 Οκτωβρίου 2014.

Είναι σημαντική η επισήμανση της διαφοράς μεταξύ της ΜΚΠ (service learning) και της κοινωνικής εργασίας (community service), της εθελοντικής εργασίας ή της πρακτικής.

Η ΜΚΠ έχει εφαρμοστεί στην εκπαίδευση φοιτητών Παιδαγωγικών Τμημάτων Δημοτικής Εκπαίδευσης (ΠΤΔΕ) και παρουσίασε σημαντικά οφέλη για την κοινωνία, τους φοιτητές, αλλά και τις παιδαγωγικές τους γνώσεις. Η ΜΚΠ μπορεί να βοηθήσει σημαντικά για μια πιο αποτελεσματική εκπαίδευση των φοιτητών ΠΤΔΕ (Anderson & Pickeral, 1999; Osgood, 2006). Η ενσωμάτωσή της στην εκπαίδευση φοιτητών ΠΤΔΕ, δρα πολλαπλασιαστικά και δυναμικά μπορεί να μετασχηματίσει όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης (Vaughn, Seifer & Mihalyuk, 2004).

Σκοποί και στόχοι της έρευνας

Λαμβάνοντας υπόψη την παραπάνω προβληματική, η συγκεκριμένη διατριβή επιχειρεί να:

- διερευνήσει την ενσωμάτωση της ΜΚΠ στα προγράμματα σπουδών των παιδαγωγικών τμημάτων,
- ευαισθητοποιήσει τους φοιτητές για το θέμα του εθελοντισμού μέσα από τη ΜΚΠ,
- αναπτύξει δράσεις ενσωματωμένες σε μαθήματα του προγράμματος σπουδών του ΠΤΔΕ του Πανεπιστημίου Κρήτης με την υποστήριξη των νέων τεχνολογιών,
- αξιολογήσει τις δράσεις αυτές για τις επιπτώσεις τους στην παιδαγωγική θεωρία και πράξη, στη διασύνδεση της πανεπιστημιακής εκπαίδευσης με την τοπική κοινωνία, στην κοινωνική συνεισφορά και στην ανάπτυξη των αυριανών εκπαιδευτικών ως «transformative intellectuals» και «ενεργών πολιτών»,
- αναπτύξει ένα διαδικτυακό υποστηρικτικό δίκτυο «εκπαιδευτικών της προσφοράς και της αλλαγής» με βάση την αξιολόγηση των δράσεων.

Ερευνητική Προσέγγιση

Υποκείμενα της έρευνας

Το δείγμα της ερευνητικής εργασίας αποτέλεσαν οι 162 φοιτητές του μαθήματος, με τίτλο: “ΤΠΕ για την βιώσιμη ανάπτυξη”, που προσφέρθηκε το χειμερινό εξάμηνο 2013-14, στο ΠΤΔΕ του Πανεπιστημίου Κρήτης, (N=162). Το 60% των υποκειμένων διένυαν το 5ο εξάμηνο των σπουδών τους ενώ το 100% του δείγματος είχε ολοκληρώσει τα παραδοτέα του μαθήματος. Στην ερώτηση αν θυμούνται κάποιο από τα παρακάτω να συμβαίνει στην οικογένειά τους, το 51% απάντησε ότι η μητέρα τους είχε προσφέρει εθελοντική εργασία στην κοινότητα και μόνο το 3% ο πατέρας, ενώ το 34% κανένας από τους δύο. Από τα υποκείμενα της έρευνας, το 91% ήταν γυναίκες, το 60% των συμμετεχόντων φοιτητών βρίσκονταν στο 5ο εξάμηνο των σπουδών τους και το 93% είχαν παρακολουθήσει περισσότερες από τις μισές παραδόσεις του μαθήματος (47% 6-9 παραδόσεις και 46% 10-13 παραδόσεις). Είναι επίσης σημαντικό να αναφερθεί ότι το 54% από τους συμμετέχοντες είχε συμμετάσχει σε κάποια εθελοντική δράση πριν το μάθημα αυτό. Το 79% των φοιτητών δήλωσαν ότι η εθελοντική δράση τους ήταν προσωπική απόφαση, το 28% ήταν μέρος των δραστηριοτήτων των σχολείων τους, το 6% με την προτροπή σχετικών οργάνωσεων και μόνο 2% προσωπική απόφαση των γονέων. Στην ερώτηση αν είχαν παρακολουθήσει πριν το μάθημα αυτό κάποιο άλλο μάθημα στο οποίο έγινε σαφής αναφορά και εφαρμογή της μάθησης μέσω της κοινωνικής προσφοράς, το 25% απάντησε θετικά.

Εργαλείο της έρευνας

Το όργανο μέτρησης, ερωτηματολόγιο με ερωτήσεις κλειστού και ανοιχτού τύπου, αποτελούνταν από 4 ενότητες μεταβλητών:

- Η πρώτη ενότητα περιλάμβανε 8 μεταβλητές σχετιζόμενες με τα δημογραφικά στοιχεία του δείγματος.
- Η δεύτερη ενότητα περιλάμβανε 4 μεταβλητές σχετιζόμενες με το μάθημα συγκρινόμενο με τα υπόλοιπα μαθήματα που έχουν παρακολουθήσει οι φοιτητές.
- Η τρίτη ενότητα περιλάμβανε 8 μεταβλητές σχετιζόμενες με τον διδάσκοντα του μαθήματος.
- Η τέταρτη ενότητα περιλάμβανε 41 μεταβλητές σχετιζόμενες με στάσεις και αντιλήψεις των φοιτητών, οι οποίες στη συνέχεια ομαδοποιήθηκαν σε 5 συνθετικές μεταβλητές: ικανοποίηση, ΜΚΠ, στάση για αλλαγή, χρήση ΤΠΕ και αυτοπεποίθηση.

Η ικανοποίηση σε αυτή την έρευνα μετριέται σε τρία επίπεδα: 1) αυτογνωσία (γνωρίζω τα δυνατά και αδύνατα σημεία, τις μεροληψίες και τις προκαταλήψεις μου), 2) ανάπτυξη ατομικών δεξιοτήτων (δεξιότητες συνεργασίας και επικοινωνίας) και 3) βιωματική μάθηση (σύνδεση γνώσης και μάθησης, αυτενέργεια). Η μεταβλητή ΜΚΠ μετράει την ευαισθητοποίηση των φοιτητών σχετικά με τα κοινωνικά προβλήματα, την προθυμία τους να παρέχουν βοήθεια σε κοινωνικές οργανισμούς και την ανάπτυξη ατομικών δεξιοτήτων από τέτοιου είδους δράσεις (ενεργοί πολίτες). Ως «στάση για αλλαγή» ορίζουμε την ετοιμότητα των φοιτητών να αμφισβητήσουν ιδέες, αξίες και πεποιθήσεις, να κριθούν και να κάνουν προσωπικές και κοινωνικές ανατροπές. Η μεταβλητή ΤΠΕ μετράει τη σχέση των νέων τεχνολογιών με τη διευκόλυνση της μάθησης, την ανάπτυξη δεξιοτήτων και τη συνεισφορά στο κοινωνικό σύνολο. Τέλος, ως αυτοπεποίθηση ορίζεται η αντίληψη των φοιτητών σχετικά με το αν μπορούν να έχουν θετική επίδραση και επιρροή σε τοπικό ή/και σε παγκόσμιο επίπεδο. Οι συνθετικές μεταβλητές που αναπτύχθηκαν πέρασαν από έλεγχο αξιοπιστίας *Cronbach a* με τους δείκτες αξιοπιστίας να κυμαίνονται από 0.61 (στάση για αλλαγή), 0.74 (ΜΚΠ), 0.75 (χρήση ΤΠΕ), 0.78 (αυτοπεποίθηση) έως και 0.84 (ικανοποίηση). Στο πλαίσιο της παρούσας εργασίας εξετάσαμε τις παρακάτω υποθέσεις:

- Η ικανοποίηση των φοιτητών/τριών στο μάθημα και η ΜΚΠ έχει στατιστικά σημαντική επίδραση στις ΤΠΕ.
- Η στάση για αλλαγή έχει στατιστικά σημαντική επίδραση στην ΜΚΠ και την ικανοποίηση των φοιτητών/τριών στο μάθημα.
- Οι μαθητές που παρακολούθησαν 10-13 παραδόσεις έχουν στατιστικά σημαντικά υψηλότερο δείκτη ικανοποίησης από αυτούς που παρακολούθησαν 6-9 παραδόσεις.
- Οι φοιτητές που έχουν περισσότερη αυτοπεποίθηση έχουν στατιστικά σημαντικά υψηλότερο δείκτη "στάση για αλλαγή", υψηλότερο δείκτη ικανοποίησης στο μάθημα και είναι πιο ευαισθητοποιημένοι για την παροχή βοήθειας (ΜΚΠ, ενεργοί πολίτες).
- Οι φοιτητές που έχουν υψηλότερο δείκτη ΜΚΠ έχουν και στατιστικά σημαντικά υψηλότερη αυτοπεποίθηση, ικανοποίηση, στάση για αλλαγή και συμμετοχή στην ανάπτυξη εφαρμογών σε θέματα ΜΚΠ με την υποστήριξη των ΤΠΕ.

Αποτελέσματα της έρευνας

Στην ερώτηση που αφορούσε στη σύγκριση με τα άλλα μαθήματα που έχουν παρακολουθήσει στο ΠΤΔΕ, τα αποτελέσματα στον Πίνακα 1 δείχνουν ότι ο βαθμός ενδιαφέροντος είναι πολύ υψηλότερος σε σχέση με άλλα μαθήματα (Μ.Τ. 3.0 με Τ.Α. 0.68),

όπως και ο βαθμός μάθησης (Μ.Τ. 3.1 με Τ.Α. 0.80). Ιδιαίτερα υψηλά ποσοστά παρατηρούνται στο βαθμό ζεύξης θεωρίας και πράξης (Μ.Τ. 3.4 με Τ.Α. 0.73), καθώς και ενεργούς συμμετοχής των φοιτητών στα πραγματικά προβλήματα της κοινωνίας (Μ.Τ. 3.6 με Τ.Α. 0.65).

Πίνακας 1. Αποτελέσματα Βαθμολόγησης Μαθήματος

	Λιγότερο Ενδιαφέρον	Περίπου το ίδιο	Ενδιαφέρον	Περισσότερο Ενδιαφέρον
Βαθμός Ενδιαφέροντος	2%	17%	58%	23%
	Έμαθα Λιγότερα	Έμαθα περίπου τα ίδια	Έμαθα λίγο περισσότερα	Έμαθα Περισσότερα
Βαθμός Μάθησης	3%	20%	42%	35%
	Λιγότερο από τα άλλα μαθήματα	Περίπου το ίδιο	Λίγο Περισσότερο	Περισσότερο
Βαθμός Ζεύξης Θεωρίας και Πράξης	-	13%	34%	53%
Βαθμός Ενεργούς Συμμετοχής στα Πραγματικά Προβλήματα της Κοινωνίας	-	7%	27%	66%

Σχετικά με τα αποτελέσματα των συνθετικών μεταβλητών που παρουσιάζονται στους παρακάτω πίνακες, διαφαίνεται γενικά μια τάση προς το *συμφωνώ απόλυτα*. Ειδικότερα, σε σχέση με την πρώτη υπόθεση εργασίας, διαπιστώθηκε ότι η ικανοποίηση των φοιτητών/τριών στο μάθημα και η ΜΚΠ είχε στατιστικά σημαντική επίδραση στις ΤΠΕ ως εργαλείων που μπορούν να υποστηρίξουν τη μάθηση για την κοινωνική προσφορά. Ο R^2 και για τις δύο μεταβλητές ήταν 0.50, από τον οποίο η δεύτερη μεταβλητή (ΜΚΠ) συνείσφερε το 0.02, $F(147)= 136.2$, $p<0.001$. Συνολικά, και οι δύο μεταβλητές ερμήνευσαν το 50% της διακύμανσης της ΜΚΠ. Η στάση για αλλαγή είχε επίσης στατιστικά σημαντική θετική επίδραση στην ΜΚΠ ($R^2= 0.25$, $F(153)= 53.2$, $p< 0.001$ και την ικανοποίηση των φοιτητών/τριών στο μάθημα ($R^2= 0.30$, $F(148)= 66.00$, $p<0.001$). Οι μαθητές που παρακολούθησαν περισσότερες παραδόσεις στην τάξη φάνηκε ότι έχουν σχετικά υψηλότερο δείκτη ικανοποίησης από αυτούς που παρακολούθησαν λιγότερες παραδόσεις ($R^2= 0.08$, $F(150)= 13.3$, $p<0.001$). Η ίδια τάση διαπιστώθηκε επίσης για τους φοιτητές που έχουν περισσότερη αυτοπεποίθηση να έχουν επίσης υψηλότερο δείκτη "στάση για αλλαγή" ($R^2= 0.18$, $F(153)= 35.4$, $p<0.001$), υψηλότερο δείκτη ικανοποίησης στο μάθημα ($R^2= 0.15$, $F(149)= 25.8$, $p<0.001$) και είναι πιο ευαισθητοποιημένοι σε θέματα μάθησης για την κοινωνική προσφορά ($R^2= 0.34$, $F(153)= 78.7$, $p<0.001$). Παρόμοια, οι φοιτητές που έχουν υψηλότερο δείκτη ΜΚΠ, έχουν και υψηλότερη αυτοπεποίθηση ($R^2= 0.34$, $F(153)= 78.7$, $p<0.001$), ικανοποίηση για το μάθημα ($R^2= 0.29$, $F(148)= 62.1$, $p<0.001$), στάση για αλλαγή ($R^2= 0.25$, $F(153)= 53.2$, $p<0.001$) και συμμετοχή στην ανάπτυξη εφαρμογών σε θέματα ΜΚΠ με την υποστήριξη των ΤΠΕ ($R^2= 0.27$, $F(154)= 57.9$, $p<0.001$).

Πίνακας 2. Αποτελέσματα για Συνθετική Μεταβλητή: Ικανοποίηση

	Συμφωνώ Απόλυτα %	Συμφωνώ %	Διαφωνώ %	Διαφωνώ Απόλυτα %	Μ.Τ. (Τ.Α.)
Απόλαυσα τη διδασκαλία του μαθήματος περισσότερο από ό,τι σε άλλα μαθήματα που έχω παρακολουθήσει.	3	64	32	1	2.7 (0.54)
Περισσότερα μαθήματα στο πανεπιστήμιό μου θα έπρεπε να ενσωματώσουν τη μάθηση μέσω της κοινωνικής προσφοράς.	60	38	2	-	3.6 (0.53)
Η μάθηση μέσω της κοινωνικής προσφοράς βελτίωσε την ικανότητά μου να επικοινωνώ με τους συμφοιτητές μου και τους "άλλους" που σχετίζονταν με την εργασία μου στο μάθημα.	46	43	11	-	3.3 (0.67)
Το μάθημα και οι εργασίες που έκανα με βοήθησαν να μάθω περισσότερα για τον εαυτό μου.	31	32	33	1	3.1 (0.68)
Η συμμετοχή μου σε αυτό το μάθημα με βοήθησε να συνδέσω ό,τι έμαθα με πραγματικές καταστάσεις ζωής.	47	48	5	-	3.4 (0.58)
Είναι πολύ σημαντικό για μένα να αναπτύξω μια φιλοσοφία ζωής που αποσκοπεί σε ανατροπές, προσωπικές και κοινωνικές.	48	48	4	-	3.4 (0.56)
Παρακινούμαι από τα μαθήματα που περιέχουν πρακτικές-εφαρμογές των θεωριών σε πραγματικές συνθήκες.	8	40	1	1	3.6 (0.55)
Το μάθημα μου επέτρεψε να δω τα προσωπικά μου δυνατά και αδύνατα σημεία.	24	59	16	1	3.0 (0.65)
Το μάθημα μου προσέφερε καλύτερη επίγνωση των μεροληψιών μου και προκαταλήψεων μου.	21	59	20	-	3.0 (0.64)
Αυτό το μάθημα ενίσχυσε τις επικοινωνιακές μου δεξιότητες.	23	68	9	-	3.1 (0.55)
Το μάθημα μου προσέφερε ευκαιρίες που μου επέτρεψαν να αισθάνομαι την ενασχόλησή μου με τη μάθηση δική μου υπόθεση.	31	60	8	1	3.2 (0.61)
Απόλαυσα τη διδασκαλία του μαθήματος περισσότερο από ό,τι τα άλλα μαθήματα που έχω παρακολουθήσει.	10	52	36	2	2.7 (0.66)

Πίνακας 3. Αποτελέσματα για Συνθετική Μεταβλητή: ΜΚΠ

	Συμφωνώ Απόλυτα	Συμφωνώ	Διαφωνώ	Διαφωνώ Απόλυτα	Μ.Τ. (Τ.Α.)
Θα χρησιμοποιήσω τη μάθηση μέσω της κοινωνικής προσφοράς στις μελλοντικές μου εργασίες.	41	58	1	-	3.4 (0.51)
Η χρήση της μάθησης μέσω της κοινωνικής προσφοράς άξιζε την προσπάθεια.	69	29	-	1	3.7 (0.50)
Είναι εύκολο για μένα να παραμερίζω το προσωπικό μου συμφέρον για το κοινό καλό.	22	63	15	-	3.0 (0.61)
Είναι πολύ σημαντικό για μένα να δίνω το 3% ή περισσότερο από το εισόδημά μου για να βοηθάω όσους έχουν ανάγκη.	26	60	13	1	3.1 (0.65)
Θα με ενδιέφερε να αναζητήσω πρακτικές σε κοινωνικές οργανισμούς ή διαφορετικούς χώρους απ' αυτόν της σχολικής πρακτικής.	41	50	9	-	3.3 (0.63)
Έχω την αίσθηση ότι τα κοινωνικά προβλήματα δεν είναι δικιά μου υπόθεση.	-	2	26	72	1.3 (0.51)
Οι δεξιότητες και οι εμπειρίες που έχω αποκτήσει από την κοινωνική εργασία θα είναι πολύτιμες για την καριέρα μου.	42	51	6	1	3.4 (0.61)
Η κοινωνική και εθελοντική εργασία θα με βοηθήσει να αναπτύξω ηγετικές δεξιότητες.	9	33	51	7	2.5 (0.75)
Η παροχή κοινωνικών υπηρεσιών είναι κάτι που προτιμώ να αφήνω να το κάνουν άλλοι.	-	2	49	49	1.5 (0.57)
Θα χρησιμοποιήσω τη μάθηση μέσω της κοινωνικής προσφοράς στις μελλοντικές μου εργασίες.	43	53	3	1	3.4 (0.58)

Πίνακας 4. Αποτελέσματα για Συνθετική Μεταβλητή: Στάση για Αλλαγή

	Συμφωνώ Απόλυτα	Συμφωνώ	Διαφωνώ	Διαφωνώ Απόλυτα	Μ.Τ. (Τ.Α.)
Μου αρέσει να συζητώ με τους ανθρώπους των οποίων οι ιδέες και οι αξίες είναι διαφορετικές από τις δικές μου.	61	37	2	-	3.6 (0.52)
Μου αρέσει να επιλέγω μαθήματα που αμφισβητούν τις πεποιθήσεις και τις αξίες μου.	12	60	26	2	2.8 (0.65)

Τα μαθήματα που μου αρέσουν περισσότερο είναι εκείνα που με κάνουν να σκέφτομαι τα πράγματα από μια διαφορετική σκοπιά.	49	45	6	-	3.4 (0.60)
Είναι πολύ σημαντικό για μένα να αναπτύξω μια φιλοσοφία ζωής που αποσκοπεί σε ανατροπές, προσωπικές και κοινωνικές.	48	48	4	-	3.4 (0.56)
Όταν εργάζομαι σε ένα ομαδικό έργο, μπορώ εύκολα να δεχθώ την κριτική των άλλων για τη δουλειά μου.	39	55	6	-	3.3 (0.58)
Μαθαίνω το περιεχόμενο των μαθημάτων καλύτερα όταν υπάρχουν διασυνδέσεις με πραγματικές καταστάσεις της ζωής.	79	20	1	-	3.8 (0.42)
Οι σπουδές μου στο ΠΤΔΕ θα έπρεπε να μου δίνουν περισσότερες ευκαιρίες από αυτές του διδασκαλικού επαγγέλματος.	53	41	6	-	3.5 (0.60)

Πίνακας 5. Αποτελέσματα για Συνθετική Μεταβλητή: Χρήση ΤΠΕ

	Συμφωνώ Απόλυτα	Συμφωνώ	Διαφωνώ	Διαφωνώ Απόλυτα	Μ.Τ. (Τ.Α.)
Η ανάπτυξη του βίντεο με βοήθησε να αντιληφθώ τη σχέση του περιεχομένου του μαθήματος με τα πραγματικά προβλήματα.	48	43	9	-	3.4 (0.64)
Το βίντεο που δημιούργησα θεωρώ ότι συνεισφέρει ή θα μπορούσε να συνεισφέρει στο θέμα ή το πρόβλημα που πραγματεύεται.	51	49	-	-	3.5 (0.50)
Το βίντεο που δημιούργησα θεωρώ ότι συνεισφερε στο να αναπτύξω γνώσεις και δεξιότητες που θα μου φανούν χρήσιμες σε άλλες καταστάσεις.	54	45	1	-	3.5 (0.51)
Το να γνωρίζω πως να χρησιμοποιώ την τεχνολογία με κάνει να νιώθω καλύτερα ενσωματωμένος στο κοινωνικό σύνολο.	43	52	5	-	3.4 (0.58)
Το βίντεο που δημιούργησα θεωρώ ότι συνεισφερε στο να κατανοήσω καλύτερα το θέμα που πραγματεύτηκε.	55	41	4	-	3.5 (0.57)
Το βίντεο που δημιούργησα θεωρώ ότι συνεισφερε στο να κατανοήσω καλύτερα το περιεχόμενο του μαθήματος.	49	46	5	-	3.4 (0.59)

Πίνακας 6. Αποτελέσματα για Συνθετική Μεταβλητή: Αυτοπεποίθηση

	Συμφωνώ Απόλυτα	Συμφωνώ	Διαφωνώ	Διαφωνώ Απόλυτα	Μ.Τ. (Τ.Α.)
Ο κόσμος διοικείται από λίγους ανθρώπους που έχουν την εξουσία και ο μέσος άνθρωπος δεν μπορεί να κάνει κάτι γι' αυτό.	11	14	49	26	2.1 (0.91)
Αισθάνομαι ότι μπορώ να έχω θετική επίδραση στην κοινότητα στην οποία ζω.	38	60	2	-	3.4 (0.52)
Είμαι βέβαιος ότι, μέσω της εργασίας μου, μπορώ να βοηθήσω στην οικοδόμηση ενός περισσότερο βιώσιμου κόσμου.	29	61	10	-	3.2 (0.60)
Νιώθω ότι μπορώ να κάνω τη διαφορά στον κόσμο.	19	58	22	1	2.9 (0.67)
Πιστεύω ότι έχω αρκετή δύναμη ώστε να επηρεάσω τις αποφάσεις της κοινότητας.	7	50	40	3	2.6 (0.66)
Νιώθω ότι μπορώ να διαδραματίσω σημαντικό ρόλο στη βελτίωση της ευημερίας της κοινότητάς μου .	12	69	19	-	2.9 (0.55)

Συμπεράσματα

Στα αποτελέσματα της έρευνας παρατηρούμε ότι οι φοιτητές επιθυμούν την ενσωμάτωση της ΜΚΠ και σε άλλα μαθήματα. Η εφαρμογή των γνώσεων έγινε σε πραγματικές συνθήκες και οι φοιτητές αισθάνθηκαν ότι η μάθηση ήταν δική τους υπόθεση. Σχετικά με την προσωπική τους ανάπτυξη, οι φοιτητές διαπίστωσαν βελτίωση των επικοινωνιακών τους και των ηγετικών τους δεξιοτήτων, έμαθαν περισσότερα για τον εαυτό τους, τα δυνατά & αδύνατά τους σημεία, αλλά και για τις μεροληψίες και τις προκαταλήψεις τους.

Μετά τη ΜΚΠ οι φοιτητές νιώθουν ότι τα κοινωνικά προβλήματα, αλλά και η παροχή κοινωνικών υπηρεσιών είναι θέματα που τους αφορούν. Οι περισσότεροι θέλουν να ενταχθούν σε κοινωφελείς οργανισμούς και να διαθέτουν ένα μέρος του εισοδήματός τους σε όσους έχουν ανάγκη. Οι φοιτητές νιώθουν ότι μπορούν να κάνουν τη διαφορά στον κόσμο, ξεκινώντας όμως από την κοινότητά τους. Λιγότεροι πιστεύουν ότι μπορούν να επηρεάσουν τις αποφάσεις της κοινότητας και νιώθουν κάπως πιο απαισιόδοξοι για τα πράγματα σε παγκόσμιο επίπεδο.

Οι περισσότεροι φοιτητές δείχνουν έτοιμοι να συζητήσουν με ανθρώπους διαφορετικών πεποιθήσεων και ιδεών, όμως δεν θα άρεσε εξίσου σε όλους ένα μάθημα που αμφισβητεί τις πεποιθήσεις τους και τις αξίες τους και από την άλλη επιθυμούν μαθήματα που τους δείχνουν μια διαφορετική οπτική.

Η χρήση ΤΠΕ βοήθησε στη σύνδεση της γνώσης με τις πραγματικές συνθήκες της ζωής, στην καλύτερη κατανόηση του θέματος και του περιεχομένου του μαθήματος. Επίσης, η χρήση ΤΠΕ συνείσφερε τόσο στην ανάπτυξη χρήσιμων γνώσεων και δεξιοτήτων των φοιτητών, όσο και στην επίλυση του προβλήματος που πραγματεύτηκαν. Τέλος, για τη χρήση ΤΠΕ οι φοιτητές θεωρούν ότι βοηθάει στην ενσωμάτωσή τους στο κοινωνικό σύνολο.

Αναφορές

- Anderson, B. J. & Pickeral T. (1999). *Challenges and Strategies for Success With Service-Learning in Preservice Teacher Education*. Washington: National Service Fellows.
- Mikelic, N., Tudman, M. & Matic S. (2010). Service learning: impementation and evaluation in a information science curriculum. *First International Conference on Service-Learning in Teacher Education "Conversations That Matter"*. Ανακτήθηκε στις 13-09-2012 από: <http://bib.irb.hr/mzos/prikazi-rad?rad=481707>
- National Service-Learning Clearinghouse (χ.χ.). *What is service learning?* Ανακτήθηκε στις 13-09-2012 από: <http://www.servicelearning.org/what-is-service-learning>
- Osgood, R. L. (2006, July). Enhancing the Development of Teacher-Citizens in the United States through Liberal Education and Service Learning: A Case Study. *Citizenship Teaching and Learning*, 2(1).
- Vaughn, R. L., Seifer S. D. & Mihalynuk V. T. (2004, May). *Community-Campus Partnerships for Health*.
- Μπούρας, Γ. & Λυκούρας, Λ. (2011). Η οικονομική κρίση και οι επιπτώσεις της στη ψυχική υγεία. *Εγκέφαλος*, 48, 54-61. Ανακτήθηκε στις 29-06-2014 από: <http://www.encephalos.gr/48-2-02g.htm>
- Κοπάνου, Κ. (2012). Ο εθελοντισμός ασπίδα στην οικονομική κρίση. *Ελευθερία*. Ανακτήθηκε στις 29-06-2014 από: <http://www.eleftheria.gr/index.asp?cat=7&aid=36311>